

נא לא להוציא מביהכ"נ עד יום ב'
ואם בדעת הגבאים לגונוזו במוצ"ש,
ניתן לקחת במוצ"ש.

דבריהם

דרשות ומאמרים
מלאים וגדושים בדבקות ואהבת ה'
מלווים בסיפורים מלהיבי הנפש
על סדר

צו

◆ חמדת המזון ◆

נכתב בעזרת החונן לאדם דעת
על ידי
יוסף חיים ב"ר דניאל זצ"ל אליהו

הוקדש לרפואת
א"מ דבורה בת רחל תחי'
רפואה שלימה במהרה אמן

כל הזכויות שמורות

למחבר

לפרטים

054-8428679

לקבלת החוברת ניתן לשלוח
בקשה לכתובת המייל:

D0548428679@gmail.com

וכן ניתן להוריד דרך אתר דרשו
תחת השם "גליון דברי חיים"

צו

חמדת הממוץ

וַיִּדְבֹר יי' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: צו אֶת אֶהֱרֵן וְאֶת בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֶלֶה הוּא הָעֶלֶה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלֵּילָה עַד הַבֶּקֶר וְאִשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֵד בּוֹ (ויקרא ו א-ב)

אומר רש"י: צו את אהרן – אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות. מביא רש"י את לשון הספרא: אמר רבי שמעון: ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון כיס:

וביארו המפרשים: שכאן בקרבן עולה, צריך לזרוז יותר, לפי שיש בה חסרון כיס, שהרי קרבן עולה, כולו מוקטר על המזבח, ואין לכהנים שום חלק בבשר, חוץ מעור הבהמה, ויש לחוש שמא יתעצלו להקריבה לפי שאין להם הנאה ממנה ככל הקרבנות שהבשר נאכל לכהנים, או שלא יקריבו אותה בשלימותה, לכן הוצרכו לזירוז.

חמדת הממוץ

אומר הסבא מקלם רבי שמחה זיסל זיו זצ"ל בספרו חכמה ומוסר, הרי ידוע שהכהנים היו עשירים, כי הרי הקטורת שמקטיר הכהן בכל יום סגולתה להעשיר את אותו כהן, ובנוסף אמרו חז"ל "בְּרַכַּת יי' הִיא תַעֲשִׂיר" (משלי י כ"ב), כי הכהנים הם אוכלי שולחן גבוה, ומה גם, שבקרבן עולה אין הפסד אלא רק חסרון ריות, ועם כל זה ידעה

התורה שלבו של אדם תלוי בכיסו, וחסה התורה שלא ימעול בקדשים, אחרי שהם מורגלים בקרבנות הנאכלים לכהנים, יש לחוש שיטה לבו למעול בקרבן עולה, לכן היה צריך כאן זירוז מיוחד לאהרן ולבניו.

אומר הסבא מקלם: מזה נראה, שהתורה ידעה כמה דעת האדם קשורה בחמדת הממון, עד שגם לכהנים אשר אכילתם עבודה היא, כמ"ש: כהנים אוכלין ובעלים מתכפרין, (רש"י מנחות ע"ג. ד"ה אשר כופר בהם) ועם כל זאת יש לחוש לחטא מעילה, על אחת כמה וכמה אנחנו, שעסקינו אינו עבודה, ורק תאוה וחמדת הממון במותרות, מי לא יבין כי יש לחוש פן יתערב זר במעשה ידינו, כמו גזל ואונאה ותרמית.

וגילתה לנו התורה, כי אעפ"י שכל התורה צריכה חיזוק, כמ"ש חז"ל: ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו – הפורש ממנו מקבל שכר, גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן – הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות. (מכות כ"ג:) אם כן כשבא לעסק ממון, צריך להקדים לעצמו, אני יודע כי דעתי נוטה לחמדת הבצע, א"כ אני צריך ליוזר ולהתחזק תמיד שלא להטות דין התורה.

והודיעה לנו התורה שני דברים, הא' שבל יאמר האדם, אני ארבה ולא יסור לבבי, רק כל אדם אפילו גדולים כמו כהנים הם בסכנה הזאת. שנית, הודיעה לנו התורה תרופה לזה, הקדמת הזרוז. (חכמה ומוסר מאמר קמ"ו ראשית טוב עמ' רע"ד)

ובמאמר אחר אומר הסבא מקלם: הנה בעל המאמר הזה "ר' שמעון אומר ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון כיס" הוא רבי שמעון בר יוחאי, והוא שאמר במסכת שבת (לג:) כשיצא הוא ובנו רבי אלעזר מהמערה, וראו אנשים שחורשים וזורעים, אמר: מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה?

פירוש: 'חיי עולם' תורה ומצוות, הם עושין בעצלות ורפיון ידים כאילו כפאו שד, וכשעוסקין בחיי שעה, ניכר מהם שהוא עסק גדול בעיניהם, והפוך היה צריך להיות, שעסק חיי שעה עניני עולם הזה

יהיה בעצלות ורפיון ידים כאילו כפאו שד כדי לפטור חובת הגוף הנבזה, ואילו עסק חיי עולם בשמחה ובזריזות.

והנה רשב"י הוא בעל השמועה הנ"ל, אמר כאן על אהרן ועל בניו קדושי עליון, כי במקום שיש חסרון כיס, צריך לזרזם שלא יתעצלו בזה.

והנה החסרון כיס שהוטל על אהרן היה כמבואר בהמשך הפסוקים, העשירית האיפה סולת שהיה מקריב הכהן הגדול בכל יום, ובניו רק ביום חינוכם לעבודה, היש כבוד יותר מזה? מה שהמלך מקבל איזו עוגה מעבדיו, ומכ"ש מלך מלכי המלכים הקב"ה? הרי נאמר שם: "לִי כָּלֵל תִּקְטָר" (ויקרא ו ט"ו), ועל זה היה צריך אהרן ובניו זירוז ביותר?

אבל בא הכתוב ללמדנו, שגם האדם הגדול ביותר בעם, יש בטבעו חמדה לגזל ועריות, כמ"ש חז"ל (חגיגה יא): גזל ועריות נפשו של אדם מחמדתן ומתאוה עליהן, וכמו בעריות אם לא יהא זהיר ברפואה ובעצה שכתב הרמב"ם ז"ל (סוף הלכות איסורי ביאה) שיסיח דעתו מהם, יכשל ברשת, וכמו שדרשו חז"ל (כתובות מ"ו). על הפסוק, "וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע" אזהרה שלא יהרהר ביום שלא יבוא לידי טומאה בלילה.

כמו כן בחמדת הממון, שאפילו האדם היותר גדול בישראל, אם לא ישים עיניו תמיד על עצמו שלא ימשך בחמדת הממון, ויהיה עסקו בעניני העולם הזה כאילו כפאו שד וכרוצה להפטר מעסק ביש, כמאמר רשב"י ע"ה מניחין חיי עולם ועוסקין וכו' גם אהרן ובניו יתחילו להתעצל בעשירית האיפה שלהם.

אולם מכיון שהם עוסקים בחיי עולם, ועושים זאת בשמחה רבה וחפץ עצום, ומאידך בעניני העולם הזה, עושים זאת בעצלותם כאילו כפאם שד, זה יהיה להם לשמירה, שלא להיכשל בחמדת הממון.

ומוסיף הסבא מקלם ואומר: שהאדם צריך להזהר הרבה יותר שלא יכשל בחמדת הממון, יותר מעריות, כי עריות הלא יכול להסיח דעתו מהם, משא"כ עסק הממון, הלא הוא עוסק בזה בעל כרחו שהרי צריך

פרנסה וכו', א"כ עבודה קשה היא מאד, ולכן אמרו חז"ל (בבא בתרא קס"ה.) רובן בגזל, ומיעוטן בעריות, כי עריות נקל הרפואה יותר.

עד כדי כך חמורה חמדת הממון, שאם לא עוקרים אותה היא מלווה את האדם עד רגע המוות.

סיפר רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, על אדם נכבד מאד בעל מעלות רבות, אולם כשהיה מגיע למידה של חמדת הממון, היה מאבד את כל הנכבדות שלו.

וכלל גדול הוא, שכל מידה רעה שבאדם, אם אין הוא עמל לשרש אחריה, הרי היא מתלווה עמו עד קברו.

והנה אדם זה חלה ונטה למות, ובאו חבריו להפרד ממנו, וראו האנשים שעמדו סביב מטתו שהוא מדבר בלחש, והכירו בו שרוצה שישמעו אותו.

והטו אוזנם ושמעו שאומר: רצוני לומר לכם דבר שתלמדו ממנו מוסר, כי הנה מרגיש אנכי כי קרב קצי, ועוד מעט ואינני, ובכל זאת אם אחד יתן לי כעת כסף, אני מרגיש בעצמי שלא אמנע מלהושיט את ידי ואקח הכסף ואשים אותו תחת הכרית. עד כדי כך שולטת עלי מדת חמדת הממון שמעו וקחו מוסר.

ואכן אחרי כרבע שעה, יצאה נשמתו והלך לעולמו. (לב אליהו פ' צו)

רבי אליהו מאיר קובנר זצ"ל מתלמידיה הותיקים של אסכולת המוסר בנובהרדוק היה נוהג לספר, על אדם עשיר אשר כגודל עשירותו היתה קמצנותו, פעם אחת בערב פסח התרבו העניים עד כי לא היה בידם לקנות את צרכי החג החיוניים ביותר, הרב וגבאי הצדקה נרתמו לעבודת ההתרמה, והתדפקו גם על דלתו של העשיר הקמצן.

כדרכו גם הפעם סרב העשיר לתרום.

הרב שהתרגש מאד ממצבם הכלכלי של העניים ומעקשנותו של העשיר, התפרץ בבכי ושאל את העשיר הקמצן, וכי אינך יודע כי החג ממשמש ובא? צרכי עם ישראל מרובים ואיך לא תחוס ולא תרחם על נשים וטף, שיכנסו אל ימי החג ללא מזון?!?!

בכיו ודבריו של הרב ריככו וריגשו את לבו של העשיר, והוא הושיט לרב את צרור המפתחות של הכספת, ואמר לרב שיפתח את דלת הכספת, ויקח תרומה כסכום אשר יעלה על לבו.

לתמיהת הרב, למה הוא לא יעשה את מה שהוא אומר לו לעשות?

השיב ואמר, אני לא מסוגל לפתוח את דלת הכספת להוציא מן הקופה סכום של כסף ולתת בידיים שלי את כספי לזולת, לא הורגלתי לכך מעודי.

סח ראש ישיבת פוניבז' רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל כי זכור לו סיפור שהיה בשעתו לשיחת היום.

מנהג החברא קדישא היה, שכאשר נודע כי אחד מתושבי העיר נוטה למות באו אליו מיד גבאי החברא קדישא שעוררו את לבו לומר וידוי, ומבקשים ממנו לצוות על רכושו גם לענייני צדקה.

פעם באו אל אחד מבעלי הנכסים בעיר, יהודי זקן שכל חייו שקד לצבור הון והשקיע ראשו ורובו בממונו, וביקשוהו שינהג ככולם ויצווה עתה על רכושו ויקדיש חלק לצדקה.

אותו זקן עשה כדבריהם, אך כשנתן להם את מפתחות הכספת, ופנו הגבאים עם המפתח בידיהם לממש את ציוויו למען יהיה לו הדבר לזכות, זעק בשארית כוחותיו "מיינע, מיינע!" (שלי שלי!) כך חזר ואמר, בתחילה בזעקה חנוכה, ולבסוף בלחישה עד שיצאה נשמתו במיינע!!!

אמר הרב שך זצ"ל וכי יש לנו לקח חי נוקב מזה? אף ברגעים כשאדם יודע שהולך לעולם האמת, שם לא ילווהו כסף וזהב שעמל בחייו, כי לא במותו יקח הכל ולא ירד אחריו כבודו, אפילו אז מתפרצים המאוויים הסמויים שהשריש בנפשו...

הרי זה מבהיל על הרעיון, רבה בר נחמני יצאה נשמתו בטהור, רבי עקיבא יצאה נשמתו באחד, ואילו אותו גביר זקן מסלוצק יצאה במיינע!!! (משולחנו של רבינו חלק ב' עמ' קס"ב)

רבי אליהו לופיאן סיפר כי בעירו לומז'ה היה קמפן גדול וחיפש בחור תלמיד חכם עני כדי שלא יצטרך ליתן לו נדוניה, וגם לא ליתן לו קעסט, ומצא בחור כזה, החתונה היתה בשיא הצימצום של קמצנות, לימים נחלה החתן בסתימת מעיים והיה צורך לשלחו לוינה, אך כסף לא היה.

הגיע רבי מאיר שמחה שהיה אז רבה של לומז'ה לשכנע את החותן שיתן כסף ולא הועיל, ואחרי מספר ימים נפטר ל"ע החתן.

בלוייה ייבב החותן בכי תמרורים, אבל מכספו לא היה יכול להיפרד.

והמשיך לספר, כשמתה אשתו של הקמפן והניחוחה על הקרקע ניגש והתחיל למשמש תחתיה, מה יש לך שאלו הסובבים? נפל לי כפתור, ואולי זה נמצא תחתיה.

שאלו אותו ועכשיו הזמן? אמר מה אתם רוצים זה שווה קופיקה...

בבית מדרשו של הדברי חיים מצאנז' זצ"ל התעלף פעם ביום הכיפורם גביר עשיר קמפן, ציוה הדברי חיים שיתנו לו טעום כפיות, וכך החיה את העשיר.

אח"כ שוב הראה סימנים של חלישות, צוה הדברי חיים שילחשו לו באזנו, שבעבור כל כפית וכפית שיתנו לפיו יצטרך לתת אלף זהובים לצדקה.

לפתע קם העשיר ואמר: שאינו צריך לאכול עוד, והסתבר כי תאות הבצע, הכריעה את הכף וחיזקה אותו.

חמדת הממון טבועה בנפש האדם

לאחר שנשלח שאול על ידי שמואל להלחם בעמלק ציוה אותו שמואל: "עֲתָה לֶךְ וְהִפִּיתָ אֶת עֲמֶלֶק וְהִחַרְמָתָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא תִחַמַּל עָלָיו וְהִמַּתָּה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מֵעוֹלָל וְעַד יוֹנֵק מִשׁוּר וְעַד שֶׁהַמְּגַמֵּל וְעַד חֲמוֹר" (שמואל א ט"ו ג)

כתיב שם (פסוק ט) "וַיַּחַמַּל שְׂאוּל וְהָעָם עַל אֶגְגֹּ וְעַל מֵיטֵב הַצֹּאֵן וְהִבְקֵר וְהַמְשָׁנִים וְעַל הַכְּרִים וְעַל כָּל הַטּוֹב וְלֹא אָבוּ הַחֲרִימָם"

לאחר ששואל חזר מהמלחמה כתיב: "וַיָּבֵא שְׂמוּאֵל אֶל שְׂאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ שְׂאוּל בְּרוּךְ אַתָּה לַיְיָ הִקִּימְתִי אֶת דְּבַר יְיָ: וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל וּמָה קוֹל הַצֹּאֵן הַזֶּה בְּאָזְנִי וְקוֹל הַבְּקֵר אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ: וַיֹּאמֶר שְׂאוּל מֵעֲמֶלֶקִי יֵבִיאֹם אֲשֶׁר חָמַל הָעָם עַל מֵיטֵב הַצֹּאֵן וְהַבְּקֵר לְמַעַן זְבַח לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ וְאֵת הַיּוֹתֵר הִחַרְמָנוּ" (שם פס' י"ג-ט"ו)

אמר לו שמואל "וְלָמָּה לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְיָ וַתַּעַט אֶל הַשָּׁלָל וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ" (שם פס' י"ט)

בספר אור יחזקאל (ח"ד עמ' ל"ב) כתב: ונורא הדברים, היאך שהשם יתברך מגדיר את מעשה שאול, "וַתַּעַט אֶל הַשָּׁלָל" כפשוטו: "חמדת ממון" ורק שהתאווה לממון התעטפה כביכול במעשה של רצון להבאת קרבנות לה', שבאמת היתה פה נגיעה פשוטה של חמדת הממון, אך כיון שנאסר עליו לקחת שלל לעצמו, העלה נקודת חמדת הממון והדריכה אותו להביא קרבנות, זה מה שהוסיף שמואל ואמר בפסוק (כ"ב) "הַחֲפֹץ לַיְיָ בְּעֵלּוֹת וּזְבָחִים כְּשֹׁמֵעַ בְּקוֹל יְיָ הִנֵּה שֹׁמֵעַ מְזַבַּח טוֹב לְהַקְשִׁיב מִחֻלָּב אֵילִים" והיינו שלא יתכן שבאמת רצון הבאת קרבנות היה פה, שהרי עדיף שמוע בקול ה' מהבאת קרבנות, ועל כרחק שנקודת חמדת הממון והרצון ליקח שלל הנחה אותם.

[ואע"ג ששאל מלך היה ומה היא כל כך הנגיעה של נטילת מעט שלל, מכל מקום כך הגדירה התורה את פנימיות הדברים]

ונקודה זו של חמדת הממון הביאה לתירוצים שונים, וכשם שאמר שאל, "כִּי יֵרָאֵתִי אֶת הָעַם" "אֲשֶׁר חָמַל הָעַם" והנביא אומר על זה שאין הדברים כן, אלא "וַתַּעַט אֶל הַשָּׁלָל" חמדת הממון שהיתה בכך הביאה לידי זה, וכל דבריך הם תירוצים ואמתלאות שנתנו מקום לכח החמדה לפעול את פעולתה, כי כן עומק המידות שיכול למצוא תירוצים ולטהר את השרץ בק"נ טעמים, עד שבעצמו אינו מרגיש כלל שרק המידה דוחקת ומדריכה ומנהיגה אותו בכל מעשיו ודיבוריו.

הרמח"ל (מסילת ישרים פרק ה') כותב: היצר הרע הוא כח חזק באדם שמבלי ידיעתו של האדם הולך הוא ומתגבר בו ושולט עליו, לא ידע ולא ירגיש בתגבורת חליו, אלא כשימות בחטאו ותאבד נשמתו.

האדם שמכיר בחליו הולך אל רופא מומחה לקבל תרופה ומזור לחוליו, הוא מתפלל ומבקש מרופא כל בשר כי יצליח דרכו של הרופא, ואם יזכה יבריא ויעמוד איתן על רגליו.

אולם אם האדם אינו יודע כי בגופו מקננת מחלה, או אם אדם נשכו עקרב והוא בז לנשיכה, ודוחק רגלו על הארץ להעביר את הארס ורואיו יאמרו לו, הלא ידעת כי תעלה מכף רגלך ועד קדקדך (שערי תשובה אות טו) מאין יבא עזרו, כי אם אין אני לי, מי לי.

מצינו שהתורה אומרת שאם אדם הקדיש בהמה, ולאחר מכן המיר אותה בבהמה אחרת, אומרת התורה ששני הבהמות יהיו קדש. כמ"ש: "וְאִם בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַיהוָה כָּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַיהוָה קֹדֶשׁ: לֹא יִחַלְּפֶנּוּ וְלֹא יִמִּיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רָע בְּטוֹב וְאִם הָמִיר יִמִּיר בְּבֵהמָה וְהָיָה הוּא וְתַמּוּרְתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ: (ויקרא כ"ז ט-י)

וכמו כן אדם שמקדיש נכסיו ורוצה לפדותם מההקדש, עליו להוסיף חומש בפדיון שפודה בעצמו, כמ"ש: וְאִישׁ כִּי יִקְדַּשׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיהוָה וְהִעֲרִיכוּ הַפְּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע פֶּאֶשֶׁר יַעֲרִיף אֹתוֹ הַפְּהֵן בֵּין יָקוּם: וְאִם הַמִּקְדָּשׁ יִגָּאֵל אֶת בֵּיתוֹ וַיִּסַּף חֲמִישִׁית כֶּסֶף עֲרַכְּךָ עָלָיו וְהָיָה לוֹ" (שם י"ד ט"ו)

מה הטעם בזה?

כתב הרמב"ם: (תמורה פ"ד הי"ג) יראה לי, שזה שאמר הכתוב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש, כענין שאמר ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך עליו, ירדה תורה לסוף מחשבת האדם וקצת יצרו הרע, שטבע של אדם נוטה להרבות קניינו ולחוס על ממונו, ואף על פי שנדר והקדיש, אפשר שחזר בו וניחם, ויפדה בפחות משוויו, אמרה תורה, אם פדה לעצמו יוסיף חומש.

וכן אם הקדיש בהמה קדושת הגוף, שמא יחזור בו, וכיון שאינו יכול לפדותה יחליפנה בפחותה ממנה, ואם תתן לו רשות להחליף הרע ביפה, יחליף היפה ברע, ויאמר טוב הוא, לפיכך סתם הכתוב בפניו שלא יחליף, וקנסו אם החליף, ואמר: והיה הוא ותמורתו יהיה קדש,

וכל אלו הדברים כדי לכוף את יצרו ולתקן דעותיו, ורוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה, לתקן הדעות וליישר כל המעשים.

וכך כותב הרמב"ם, במורה נבוכים (חלק ג פרק מז)

כלומר אף אדם שהקדיש מרצונו ובנדבת ליבו ומדעתו החופשית ולצרכי שמים, עם כל זה מסוגל לחזור בו ע"י חמדת הממון, בממון שאינו שלו, ועל כן התורה סגרה הדלת בפניו.

בספר המאור שבתורה לרבי שלום צבי שפירא זצ"ל (משגיח ישיבת אור התורה ובית התלמוד) כתב: סיפר לי רבי יחיאל מיכל גורדון זצ"ל ראש ישיבת לומז'ה פ"ת, ששמע מחמיו רבי אליעזר שולביץ זצ"ל, (רבי אליעזר שולביץ מתלמידי הסבא מקלם הקים וייסד את ישיבות אור ישראל בפולין ובפתח תקוה) שהסבא מקלם רבי שמחה זיסל כשהיה חוזר משליחות למען הישיבה שלו, היה מבקש מהגבאים שיעריכו כמה נפסדו בגדיו מחמת שליחותו, והיה מקבל הפסדו רובל או חצי רובל.

מספרים עוד, שבזמן ידוע, חזר על הערים וערך מגביות לטובת התלמוד תורה שלו.

פעם אחת כששב ממסעותיו, ונתן דין וחשבון לגבאי המוסד מהכנסותיו והוצאותיו, מסר לידם חצי סיגריה, (אז חילקו סיגריה לחצי מתוך חיסכון)

על שאלת הגבאים לפשר הדבר? ענה להם שמזמן עבודתי למען המוסד, נשארה אצלי חצי סיגריה זו, אחרי שרק חציה הספקתי לעשן בימי תפקידי על חשבון המוסד, ובכן מה שנשאר לי עכשיו אני מחזירה לרשות הגבאים.

ולכאורה הוא פלא, למה לא היה יכול לוותר על דבר כל כך פשוט סכום כסף קטן, או חצי סיגריה לטובת המוסד שהוא עצמו יסדו ולומר: שלי, שלכם הוא?

אמנם המתבונן בכוחות הנפש, מכיר, כי כאשר אדם אומר שלי, שלכם הוא, אחר כך יפתהו היצר הרע לחשוב ולומר 'שלכם, שלי הוא' ובסופו של דבר ישאר 'כולו שלי' ולכן גדר את עצמו, וסגר דלת בפני מחשבה כזו.

הסבא מקלם האדריכל המוסרי, ידע את כוחות הנפש, וידע כיצד לנהלם, ובעקבותיו אנו חייבים ללכת, כיצד להתרחק מחמדת הממון, וכל שכן בממון הציבור. (המאור שבתורה צו)

כותב רבי ישראל מסלנט זצ"ל כאשר הוא מדבר על כוחות נסתרים ורדומים שבנפש האדם (אגרת י"ז בס' אור ישראל) כדומה האיש המתמיד בלמודו, מצד הרגלו וטבעו, ויש לו כח נסתר המשתוקק לכסף, והכח אינו ניכר, יען כי אין לו דרך לזה, כי מצבו ותהלוכתו אינו דרך המסחר, ולא ראה כסף מימיו, ממילא אין להכח נושא במה להאחז, כי הכוחות שבאדם כל זמן שאין להם דבר חושי במה להאחז נסתרים המה בפנימיות הנפש בל יראו החוצה, גם בל נודעו.

אכן כאשר יהיה איזה סיבה שיצטרך לאחוז מה במסחר לטרף ביתו וכיוצא, יוכל להתפרץ כח הלזה בקשת הכסף, עד אשר יזניח כמעט תלמודו לגמרי מחמת הכח הלזה, אשר לא היה מאמין על עצמו בשום אופן איך יוכל להיות שיוזניח כל כך לימודו?

וכן בכל הכוחות והענינים הטובים שבאדם, יוכלו להיות מופרים מכוחות מתנגדים, אשר בסיבה קטנה יתעוררו בחזקה להפר כל נתח טוב.

ביאור דבריו: כי חמדת הממון הוא דבר הטבוע בנפש האדם, ורק שבצעירותו כאשר אין לו הכרח לעסוק בעניני מזונו, כי מקבל הכל בבית הוריו, נדמה לו שהתכונה אינה קיימת אצלו כלל, בא רבי ישראל מסלנט זצ"ל ואומר, שהתכונה אכן קיימת, ורק שהיא רדומה ונסתרת, כי אין שום סיבה לעורר אותה מתרדמתה, אולם כאשר האדם מתחתן ודאגת הכלכלה ומזון אשתו ובניו תלויים על צוארו, או אז כאשר משתדל בעסק פרנסתו, והכח של חמדת הממון שבקרבו מתפרץ החוצה, אחרי זמן מועט האדם הזה לא יכיר את עצמו, ולכן יש הכרח שהאדם ימעט במסחרו רק כפי הצורך וההכרח.

רבי יעקב ניימן זצ"ל מייסד וראש ישיבת אור ישראל בפתח תקוה מספר בספרו דרכי מוסר (לך לך עמ' מ"ו) הייתי ראש ישיבה בלידא ביחד עם הרב מרדכי שמוקלר זצ"ל הי"ד.

הוא היה מבחירי תלמידי ראדין, גדול בתורה, וסיפר לי שאחרי חתונתנו קיבל נדוניה גדולה, ובקש לעסוק במסחר.

אמר לו החפץ חיים זצ"ל כשבן תורה מתחתן, ורוצה לעזוב את עסק התורה ולעסוק במסחר, אם יש לו מזל, הוא מאבד מיד את הנדוניה שלו, או אז יש לו האפשרות להתקבל לרב או לראש ישיבה, כי עדיין הוא יודע ללמוד.

אבל אם הוא ביש מזל, עובר זמן רב עד שהוא מפסיד את הנדוניה, וכבר הספיק לשכוח מה שלמד, ונשאר קרח מתלמודו ומכסף הנדוניה.

לכן ברך אותו החפץ חיים שתכף יאבד את הנדוניה, לפני שישכח תלמודו. וכך אמנם היה, במסחר הראשון איבד את כל כספו ונהיה לראש ישיבה מצוין בלידא, היה בעל הבנה ועמקן.

בשנת תרפ"ג נוסדה ישיבת 'אור ישראל' בלידא (ישיבה קטנה) בתחילה על ידי רבי ישראל הלפרין זצ"ל ולאחר מכן ניהלו יחד רבי יעקב ניימן ורבי מרדכי שמוקלר

במשך שנים עשרה שנה את הישיבה. רבי יעקב ניימן היה ר"מ של שיעור ג' ורבי מרדכי שמוקלר היה ר"מ של שיעור ב'.

כמה מגדולי ישראל למדו בישיבה שם, רבי מרדכי צוקרמן ורבי ראובן יוסף גרשנוביץ זצ"ל ועוד.

רבי יעקב ניימן עלה לארץ, ואילו רבי מרדכי שמוקלר נהרג על קידוש השם יחד עם כל יהודי העיר לידא ובראשם האב"ד רבי אהרן רבינוביץ, אשר הובלו לטבח ביום כ"א אייר תש"ב הי"ד.

גסיףן הממון

איתא בגמרא (עבודה זרה י"ח.) תנו רבנן: כשחלה רבי יוסי בן קסמא – הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו.

אמר לו רבי יוסי בן קסמא: חנינא אחי! אי אתה יודע שאומה זו הרומאים מן השמים המליכוה? וההוכחה על כך היא: שהרי החריבה את ביתו של הקדוש ברוך הוא, ושרפה את היכלו והרגה את חסידיו, ואיבדה את טוביו – ועדיין היא קיימת!!! ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה נגד גזירת המלכות, ומקהיל קהילות ברבים, וספר תורה מונח לך בחיקך?!

אמר לו רבי חנינא: מן השמים ירחמו!

אמר לו רבי יוסי בן קסמא: אני אומר לך דברים של טעם שאומה זו מן השמים המליכוה – ואתה אומר לי: מן השמים ירחמו?! תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר תורה באש!

אמר לו רבי חנינא רבי! מה אני לחיי העולם הבא?

אמר לו רבי יוסי בן קסמא: כלום מעשה בא לידך? האם בא לידך איזה מעשה טוב?.

אמר לו רבי חנינא בן תרדיון: מעות שהנחתים לצורך סעודת פורים נתחלפו לי במעות של צדקה, וחילקתים לעניים, בחושבי שהם מעות של צדקה, ולמרות שטעיתי לא לקחתי בחזרה את מה שמגיע לי ממעות של צדקה.

אמר לו רבי יוסי בן קיסמא: אם כן! הואיל ואתה ויתרת על ממונך, מעשה גדול הוא – הלואי שמחלקך לעולם הבא יהי חלקי עמך, ומגורלך יהי גורלי!

אומרת הגמרא: לא עברו ימים מועטים, עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא. והלכו כל גדולי רומי לקברו, והספידוהו הספד גדול.

ובחזרתן של הרומאים מן ההספד, מצאוהו את רבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה, ומקהיל קהילות ברבים, וספר תורה מונח לו בחיקו.

הביאוהו אליהם, וכרכוהו בספר תורה, והקיפוהו בחבילי זמורות של גפנים, והציתו בזמורות אש. והביאו ספוגין של צמר ושרו אותם במים והניחום על לבו, כדי שיסבול צער וייסורים ולא תצא נשמתו במהרה!

אמרה לו בתו אבא! וכי זו היא שכרה של תורה?!

אמר לה רבי חנינא בן תרדיון: אילמלי אני נשרפתי לבדי, היה הדבר קשה לי, עכשיו שאני נשרף וספר תורה עמי, מי שמבקש עלבונה של ספר תורה – הוא יבקש עלבוני!

אמרו לו תלמידיו רבי! מה אתה רואה? אמר להן רבי חנינא: גוילין נשרפין ואותיות פורחות!

אמרו לו תלמידיו: אף אתה פתח פיך, ותכנס בך האש. כדי שתמות מהר, ולא תתייסר ביסורים. אמר להן: מוטב שיטלנה את נשמתי הקב"ה שנתנה בי, ולא אחבל בעצמי!

אמר לו: הממונה מטעם הרומאים לשורפו: רבי! אם אני מרבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבך כדי להקל מהייסורים שלך האם אתה מביאני לחיי עולם הבא?

אמר לו רבי חנינא: כן! אמר לו הממונה: השבע לי! נשבע לו.

מיד הרבה בשלהבת. ונטל ספוגין של צמר מעל לבו. ויצאה נשמתו במהרה.

אף הוא הממונה, קפץ ונפל לתוך האור. יצאה בת קול ואמרה: רבי חנינא בן תרדיון והממונה מזומנין הן לחיי העולם הבא!

כששמע רבי את הסיפור הזה בכה ואמר: יש קונה עולמו בשעה אחת כגון הממונה. ויש קונה עולמו בכמה שנים.

שואל רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל בספרו מוסרי יהונתן (עמ' קי"ג) ויש להבין, מה השיב רבי חנינא בן תרדיון לרבי יוסי בן קיסמא, הרי זה כטוענו בחיטים והודה לו בשעורים, שהרי הוא הוכיח אותו על שמכניס עצמו לכלל סכנה עצומה כזו, והוא השיבו מה אני לעולם הבא, וכי רבי יוסי בן קסמא נביא שידע אם הוא בן עולם הבא או לא?

ועוד איך יוכל החי לידע, הלא אמרו חז"ל במדרש תנחומא (תולדות ז) על הפסוק "הן בקדשיו לא יאמין" (איוב ט"ו ט"ו) שהקב"ה לא מייחד את שמו על הצדיקים בחיי חיותם, ואפילו על אבות העולם אברהם יצחק ויעקב, לא כתוב אלוקי אברהם כל עוד שאברהם היה חי, וכן על יצחק הקב"ה ייחד שמו וקרא אלוקי יצחק רק כשנעשה יצחק סומא שחשוב כמת. ואם כן איך שואל רבי חנינא אם הוא בן עולם הבא או לאו?

ומה גם, התשובה שנתחלף מעות וכו' יותר תמוה, וכי בשביל כך יהיה אדם זכאי לחיי עולם הבא? הרי הרבה מצות והרבה שמירות שייכים עוד טרם שיזכה אדם לעולם הבא?

אומר רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל: הרי ידוע מה שאמרו בגמרא (כתובות לג:): אמר רב: אילו היו מייסרים את חנניה מישאל ועזריה ביסורים כדי שישתחוו לצלם, הם לא היו עומדים בייסורים הללו, והיו משתחוים לפסל. ולמרות שלא נרתעו מההשלכה לכבשן האש כדי למות! אבל אילו היו מייסרים אותם, הם לא היו עומדים בייסורים.

וכמו שמצינו אצל שאול המלך שהעדיף למות ושלא יפול ביד הפלשתים שייסרו אותו. כמ"ש: "וַיֹּאמֶר שָׂאוּל לְנִשְׂא כְלָיו שְׁלַף תַּרְבֵּף וּדְקַרְנֵי בַּהּ פֶּן יָבֹאוּ הָעֵרְלִים הָאֵלֶּה וּדְקַרְנֵי וְהִתְעַלְלוּ בִּי וְלֹא אָבָה נִשְׂא כְלָיו כִּי יֵרָא מְאֹד" (שמואל א' ל"א ד')

ואם כן טען רבי יוסי בן קיסמא לרבי חנינא בן תרדיון, איך אתה מכניס את עצמך לסכנה גדולה ללמד תורה בפרהסייה, הרי הרומאים יכולים להתעלל בך ולייטר אותך בייסורים קשים, ומי יודע אם תוכל לעמוד בהם!!!

אמנם אומר רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל אם כבר אדם עמד פעם אחד בנסיון גדול וקשה, וניצל, בטוח הוא שיהיה ה' משמרו מכל רע ורגלי חסידיו ישמור.

ולכך שאל אותו רבי יוסי, כלום מעשה בא לידך? האם עמדת בנסיון בלי שהיצר הרע יתגבר עליך, ואם כן אז תשכיל ויפה עשית, אבל כל זמן שלא עמדת מימך בנסיון לכבוש את היצר הרע, לא תוכל לעשות כן להביא את עצמך לידי נסיון וסכנת נפשות.

ועל זה השיב לו מעות של פורים וכו': שאין לך נסיון גדול יותר מנסיון הממון, כי כאן יש פיתוי והסתת יצר הרע למאד מאד, כאשר עינינו רואות, שהרבה אנשים הסובלים יסורים ומכות בוז וחרפה ועומדים בקידוש ה', אבל בממון, יצרם גובר בעוונותינו הרבים, ובשביל דבר קל, אין אלקים נגד עיניו, לגזול ולעשוק עמיתו, והיה אם יעשה לו חבירו, נקל בעיניו לנקום ממנו נקמתו ממנו על ידי מסירה (מלשין לשלטונות).

כללו של דבר, אם אדם עומד בנסיון הממון, הרי הוא מובטח שיעמוד בנסיון גופו לקידוש השם, כי בעונותינו הרבים אין לך דבר שידו וכח של יצר הרע תקיפה מממון, ואם אין כח לפתות איש בממון, אז ברור שיוכל לו, בכל הענינים.

והחוש ומעשים בכל יום מעידים על זה הרבה, עד שאין צורך לראיה, ולכך אמר לו רבי חנינא בן תרדיון, הרי עמדת בנסיון אפילו בממון, וכבשתי יצרי, שנתערב לי ממון חולין בצדקה, ונתתי הכל לעניים, וא"כ אין ספק שיהיה ה' איתי לכבוש את יצר הרע ולקדש שמו יתברך ברבים, ועל זה אמר לו, מחלקך יהיה חלקי, דוודאי יתקדש שם שמים על ידך בכל אופן וכמו שהיה באמת.

מסופר על רבי משה צבי גיטרמאן זצ"ל אב"ד בעיר סוֹן (מפורסם בשם הרבי מסאווארן) שבא אליו פעם סוחר נכבד מהעיר ברודי שבגליציה, וסח לו את צערו הגדול.

וכך אמר: אני אחד מן הסוחרים הותיקים בעיר ברודי שבגליציה, ויש לי קשרי מסחר עם הסוחרים ברוסיה, בתוכם סוחר נכבד מהעיר בלטה בשם ר' יצחק.

סוחר זה נשא ונתן עמי כמה פעמים, הוא נשאר חייב לי אלף רובל, ולכן הוא נתן לי שטר חוב על סכום זה.

לפני זמן קצר הייתי צריך לשלוח לו רשימה של סחורות העומדות למכירה, הכנתי את הרשימה ושמתי אותה במעטפה מיוחדת כדי לשולחה אליו בצירוף חשבונותיו, אך למחרת טעה העוזר שלי, במקום לשלוח את הרשימה, שלח את שטר החוב על סך אלף רובל.

למחרת כשהרגשתי בטעות הגורלית, שלחתי לו מכתב דחוף והעמדתי אותו על הטעות, שלחתי לו את הרשימה ובקשתיו להחזיר לי את שטר החוב.

עברו מספר שבועות ואין קול ואין עונה ואין קשב, כתבתי לו שנית, תשובתו היתה: לא היו דברים מעולם, מעולם לא ניתן לי שטר חוב, ואני כועס על שאני חשוד בעיניך!!!

הסוחר מברודי פנה אל הרב בצער, ואמר: רבנו סכום השטר הוא גדול מאוד, ואין בכוחי לשאת הפסד גדול כזה בלי לפשוט את הרגל, בבקשה כבוד הרב תן לי עצה טובה כיצד אנצל מצרה זו.

רבי משה צבי שמע בתשומת לב את בקשת הסוחר מברודי, ואמר לו בעוד כחודש אהיה בעיר בלטה, בוא גם אתה לשם באותו זמן, וה' יעזרני בעצתו כדי להושיעך.

לאחר כחודש ימים, נסע רבי משה צבי לבלטה, שם נפגש עמו הסוחר מברודי, והגיש לפניו כתב תביעה נגד הסוחר ר' יצחק מבלטה.

הסוחר הזומן להתייצב לפני ר' משה צבי ובית דינו, רבים מבני העיר התאספו בבית הדין ושני הסוחרים בעלי הדין התחילו לסדר את טענותיהם בפני הרב משה צבי.

הסוחר מברודי טוען, כי היה בידו שטר חוב על הסוחר ר' יצחק' מבלטה ובטעות הוחזר השטר טרם שנפרע, והסוחר מבלטה טען לא היו דברים מעולם וכפר בכל התביעה.

לאחר ששמע ר' משה צבי ובית דינו את הטענות, הוצאו בעלי הדין וכל הקהל מאולם בית הדין, ולאחר הסברה מקיפה של הרב האב"ד לשני דיינים, ניתן פסק הדין בפומבי, כי על הסוחר ר' יצחק' מבלטה לפרוע מיד לתובע סך אלף רובל שהוא חייב לו לפי דין תורה.

הסוחר מבלטה שיצא חייב בדין התפרץ כלפי הרב האב"ד וחברי בית דינו על העוולה שגרמו לו, והצהיר כי הוא לא ימלא אחר פסק הדין שניתן מתוך אומדנות בעלמא ללא ביסוס הלכתי, וגם מצד המציאות אין לטענת התובע כל יסוד.

ר' משה צבי קם ואמר בזעם, אתה עוד מעיז להטיח דברים כלפי פסק הדין?!?! ובכן כעת אגלה את קלונך ברבים, ואתן לך מופת.

השטר שנתקבל בטעות בתוך מכתב שנשלח לך מהסוחר מברודי, נתקבל על ידי הדואר בליל שבת לפני הקידוש, ואתה שרפת את השטר עם המכתב והמעטפה בליל שבת, באותם נרות שבת שרעייתך הדליקה אותם וברכה עליהם לכבוד שבת קודש...

כששמע הסוחר מ'בלטה' את הדברים יוצאים מפי הרב, הוא השתתק, נאחז בפחד גדול, נפל ארצה והתעלף...

לאחר שעוררוהו מעלפונו, פנה אליו הרב ואמר לו הנך רואה שיש עין רואה אפילו את המעשים שעשית בסתר!!! עכשיו שלח נא לביתך להביא את הסכום אלף רובל כדי להשיב את הגזלה לבעליה, ותקבל תשובה על מעשיך, וגם אני לא אחשוך את פי מלהתפלל בעדך.

הסוחר מיהר לבצע את פסק הדין של הרב, תוך כדי וויזווי
כי צדיק הרב, וצדק דינו.

הסוחר השתטח לפני הרב בבקשת סליחה ומחילה, והכריז
שהוא מוכן לקבל עליו סיגופים ותעניות לכפר על עונו.

הרב פנה אל הקהל הרב שהתאסף במקום, ואמר: אולי
מישהו חושב כי איזה מלאך מן השמים בא וגילה לי את מה
שעשה הסוחר 'ר' יצחק' עם השטר ההוא בחדרי חדרים,

הנני מוכן להראות גם לכם את המלאך הזה, הודות לו דנתי
דין אמת לאמיתו.

הרב פתח את הדלת, והוציא משם ילד כבן עשר שנים,
ואמר: זהו 'המלאך' שעל ידו גליתי את התעלומה הזאת.

פני הסוחר מ'בלטה' החווירו והסמיקו כאחת, עלבון וכאב
רב צרבו את לבו, כי נער זה היה בן אחותו שהתייתם מהוריו,
והוא אספו לתוך ביתו וגדלו וחינכו עד הלום, והנה הוא שהלכין
את פניו וגרם לו נזק של אלף רובל, מלבד הנזק שהוחזק
לשקרן בעיני העם, בצרוף הפרסום שעבר עברה חמורה של
חילול שבת.

ר' משה צבי הבין לרוחו של הסוחר, ולכן מיהר רבי משה
צבי להזהיר את הסוחר אל תגע בנער ואל תעש לו מאומה, גם
מכאן ולהבא המשך נא לחנכו ולגדלו לתורה ולמצוות, ורק
בזכות זה, תזכה למחילה ולכפרת עוון ראה הזהרתיך...

הסוחר מ'בלטה' קיבל עליו את הדין, והסכים לבקשת הרב
בצרוף תקיעת כף בפני קהל ועדה, שימשיך לגדל את הנער
היתום כאילו לא קרה דבר.

לאחר מכן סיפר הרב לפני הקהל, כיצד סיפר לו הנער את
שאירע.

בבואי לכאן התחלתי לחקור על מעשיו של הסוחר 'ר'
יצחק' כיצד הוא מתנהג במצוות שבין אדם למקום, ושבין אדם

לחבירו, עלי להודות כי הכל סיפרו בשבחו, הכל אמרו שהוא אדם כשר שומר מצוות וידו פתוחה לצדקה.

התחלתי לחשוב שכל התביעה נגדו מאת הסוחר מברודי אין בה ממש.

ביום בהיר אחד פגשתי את אחד ממלמדי התינוקות שבעיר, בתוך שיחתנו הזכרתי לו את שמו של הסוחר מ'בלטה', ושאלתיו על מעשיו.

הוא סיפר לי לפי תומו, שהוא מכירו כאיש כשר, והוא אף מגדל יתום בתוך ביתו, היתום הזה לומד אצלו בתלמוד תורה, והסוחר מ'בלטה' משלם לו שכר לימוד בעין יפה, כששאלתיו על הנהגת הסוחר בתוך ביתו, אם היא על פי דרכי התורה או לא?

ענה מלמד התינוקות, כי אמנם הוא מוחזק לירא שמים, אבל פעם פטפט היתום וסיפר לחבריו בחדר התלמוד תורה, כי ראה במו עיניו שדודו חילל שבת, כששמע זאת המלמד נזף בילד ואמר לו שלא להוסיף לפטפט בדברי שטות כאלה כי פשוט סירב להאמין למשמע אזניו.

ר' משה צבי המשיך את דבריו ואמר: הדברים חדרו אל לבי, ביקשתי מהמלמד שיביא אלי את היתום, כשבא היתום התחלתי לדבר אותו רכות, אל תירא בני, ספר נא לי את כל האמת כמות שהיא, איך ראית את דודך שהוא חילל שבת, מה סיפרת לפני הילדים בתלמוד תורה?

הילד התאושש וסיפר, פעם בליל שבת חזרתי עם דודי מבית הכנסת, פתחנו באמירת 'שלום עליכם' שלפני הקדוש כנהוג, לפתע בא הדוור נושא המכתבים, והביא מכתב חתום, דודי בקש מהגוי נושא המכתבים שיפתח את המכתב, והלה עשה כן.

דודי הוציא את המכתב מהמעטפה עם עוד נייר, והתחיל לקרוא, אני יצאתי לחדר הסמוך עד שיסיים את קריאת המכתב, אולם לפתע העפתי עין וראיתי שהדוד מסתכל

לצדדים ימין ושמאל, וכשנוכח שאין איש מסתכל במעשיו חטף את הנייר והמכתב מהשולחן ושרפם בנרות השבת שהיו דולקים על השולחן.

הדודה לא היתה אז בחדר, כיון שנכנסה למטבח להביא יין לקידוש.

ר' משה צבי סיים את דבריו, הבנתי שהמכתב ושטר החוב ששלח הסוחר מברודי הגיע ל'בלטה' בליל שבת, ואותו הנייר שנשרף היה אותו השטר שהוחזר בטעות, וכי יצרו הרע של הסוחר ר' יצחק תקפו ולא היה יכול להתגבר עליו, ולכן הוא מיהר לשרוף את השטר והמכתב, בנרות שלפניו, ונדעו הדברים על ידי הילד היתום שבבית הסוחר.

לפני שפסקנו את הדין, סיפרתי הכל לחברי הדיינים, וגם הם סברו כי הנייר שנשרף היה השטר האבוד שנחפז הסוחר לשרפו בליל שבת, ועל סמך זה חייבנוהו בפסק הדין לשלם החוב בשלמותו, ואת המלאך הקטן הזמנתי בחשאי והושבתיו בחדר הסמוך, להראות לכם את זה שסייע לי להראות מופת.

הדברים הללו נוקבים ויורדים עד התהום, מה מסוגל לעשות איש אשר תאוות הבצע שלו לא תדע גבול, ומרעה אל רעה יצא, למרות היותו שומר תורה ומצוות, לא היה יכול להתגבר על יצרו וחילל את השבת כדי לשמור לעצמו את אלף הרובל. (ענף עץ אבות עמ' צ"א)

רבי משה צבי זיע"א נודע בזמנו לאיש קדוש, מפורסם בעבודתו שהיתה באימה וביראה, ומפורסם היה בגדלותו בנגלה ובנסתר. היה תלמיד מובהק לרבי ברוך ממעזיבוז' ורבי לוי יצחק מבארדיטשוב, לאחר פטירת רבי ברוך זי"ע החל בהנהגה בסאווראן כשאלפים חוסים בצילו והם מגדולי תלמידי רבו. אמר עליו ר' ברוך, אילו היו לי מנין של עשרה תלמידים כמותו, היה נקל לי להביא את המשיח.

מסופר שהיה יהודי מתושבי צפת שהיה סגי נהור ל"ע, אולם בעת שפתח גמרא או ספר קודש אחד ללמוד, היה רואה ולומד מתוך הספר כאדם בריא.

וסיפר שבהיותו צעיר לימים נתעוור בשתי עיניו עקב מחלה ר"ל, ושם פניו לרבי מסאווראן להתברך מפיו לרפואה, בהתאוננו מה יהיה התכלית עמי, וכי אשב כל היום בטל בלי לעשות כלום? נענה הרבי ואמר לו: "אין ספר וועסטו זעהן" בתוך הספר תראה" ואכן כך היה, מאז כשהוא פותח את הספר ללמוד בו מיד חוזר אליו מאור עיניו, וכשגומר ללמוד חוזר לקדמותו ולא רואה דבר.

באותה שנה שנסתלק רבי משה צבי, פרצה מגפת החולי רע, והפילה חללים רבים, רבי משה צבי באהבתו העצומה לעמו, עמד ואמר: רבונו של עולם כתיב: "ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגיפה" הנני עומד ומגלה לך דעתי והחלטתי, "בין המתים" היינו בין שאהיה מן המתים בחולי זה, "ובין החיים" בין כשאהיה מן החיים, תדע שאני מוכן ומזומן למסור נפשי עבורם, ועשה נא למען שמך, ולמען עמך ישראל לעצור את המגיפה.

לא עברו ימים רבים, ורבי משה צבי חלה באותה מחלה, ויגוע ויאסף אל עמיו, ומיד אח"כ נעצרה המגיפה.

מסופר: כי במוצש"ק פ' שמות תקצ"ז נסתלק לבית עולמו בטשיטשלניק, ושם מנוחתו כבוד, ובשעת ההסתלקות ישב רבי ישראל מרוז"ן בריחוק מקום בשולחנו הטהור בסעודה שלישית, ואמר דברי תורה על הפסוק ומשה עלה אל האלקים.

מדברי תורתו הודפסו בספר לקוטי שושנים.

התיקון של גהזי

מסופר בנביא (מלכים ב פרק ה) על נעמן שר צבא ארם, שהיה נִשְׂא פְּנִים, גְּבוּר חַיִּל, ובנוסף היה מְצַדֵּעַ. הוא הלך לרופאים וניסה כל מיני תרופות, אך ללא הועיל.

בביתו של נעמן התגוררה נערה אחת שנלקחה בשבי ממחנה ישראל, והיא לחשה לאשת נעמן, כי כדאי לו לעלות לארץ ישראל, שם חי איש אלוקים אלישע, ובכוחו לרפא אותו מצרעתו.

כיון שלא הייתה לו ברירה כי מצורע חשוב כמת, ונוכח לדעת שלא מועילה לו שום תרופה, החליט לנסות את עצת המשרתת השבויה.

מלך ארם שיגר מכתב למלך ישראל, כי שר צבאו עתיד לבוא אליו ובקשתו שידאג לרפואתו בכל מחיר. כמ"ש: "וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ אֲרָם לְךָ בֵּא וְאֶשְׁלַחָה סֹפֵר אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךָ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ עֶשֶׂר כִּפְרֵי כֶסֶף וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים זָהָב וְעֶשֶׂר חֲלִיפוֹת בְּגָדִים: וַיָּבֵא הַסֹּפֵר אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְעַתָּה כְּבֹא הַסֹּפֵר הַזֶּה אֵלֶיךָ הֲנֵה שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ אֶת נְעֻמָּן עַבְדִּי וְאֶסְפְּתוֹ מְצַרְעָתוֹ:"

מלך ישראל קורא את המכתב, ולאחר מכן קורע את בגדיו, כמ"ש: "וַיְהִי כִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת הַסֹּפֵר וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲנִי לְהַמִּית וְלַהַחְיֹת כִּי זֶה שְׁלַח אֵלַי לְאַסֵּף אִישׁ מְצַרְעָתוֹ כִּי אֵךְ דָּעוּ נָא

וְרָאוּ כִּי מִתְאַנֶּה הוּא לִי". מִי יוֹדֵעַ אִיזָה עוֹנֵשׁ אֶקְבֹּל מִמֶּלֶךְ אֲרָם אִם לֹא אֲרַפָּא אֶת נַעֲמָן שֶׁר הִצְבֵּא.

אֲלִישַׁע הַנְּבִיא שָׁמַע עַל הַצֶּעַר שֶׁפָּקַד אֶת הַמֶּלֶךְ, שָׁלַח לֵאמֹר לֹו אֵל דַּאגָּה, כְּשִׁיבֹא אֵלַי אֲנִי יִרְפָּא אוֹתוֹ. "וַיְהִי כְּשָׁמַע אֲלִישַׁע אִישׁ הָאֱלֹהִים כִּי קָרַע מְלֶכֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת בְּגָדָיו וַיִּשְׁלַח אֶל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לְמָה קָרַעְתָּ בְּגָדֶיךָ? יָבֵא נָא אֵלַי וַיֹּדַע כִּי יֵשׁ נְבִיא בְּיִשְׂרָאֵל".

נַעֲמָן מִגִּיעַ בְּמִרְכַּבָּה הַדּוֹרָה, בְּרִכְבּוֹ וּפְרָשִׁים, בְּטַקְס גְּדוֹל בְּלִיוֵי מַחְנָה צְבָא וּפְרָשִׁים, כִּמ"ש: "וַיָּבֵא נַעֲמָן בְּסוּסָיו וּבְרִכְבוֹ וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַבַּיִת לְאֲלִישַׁע":

נַעֲמָן מְרוֹב גְּאוֹתוֹ לֹא נִכְנַס לְבַיִת שֶׁל אֲלִישַׁע "וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַבַּיִת לְאֲלִישַׁע" הוּא נַעֲמֵד מִבְּחוּץ וּמַחֲכָה שְׂאֵלִישַׁע יֵצֵא לְקַבֵּל אֶת פְּנֵיו כִּיֵּאָה לְשֶׁר הִצְבֵּא שֶׁל מֶלֶךְ אֲרָם.

אֲלִישַׁע הַנְּבִיא שָׁלַח שְׁלִיחַ שִׂיאֵמֵר לְנַעֲמָן, "הֲלוֹךְ וְרַחֲצָתָ שְׁבַע פְּעָמִים בְּיַרְדֵּן".

וַיִּקְצֹף נַעֲמָן וַיֵּלֶךְ וַיֹּאמֶר הִנֵּה אָמַרְתִּי אֵלַי יֵצֵא וַיֵּצֵא וַעֲמַד וַקְרָא בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהָיו וְהִנֵּיף יָדוֹ אֶל הַמָּקוֹם וְאָסַף הַמַּצּוֹרֵעַ:

הֲלֹא טוֹב אָמְנָה וּפְרָפֵר נְהִירוֹת דְּמִשְׁקֵי מִכָּל מִימֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא אֶרְחֹץ בָּהֶם וְטָהַרְתִּי וַיִּפֵּן וַיֵּלֶךְ בְּחִמָּה:

וַיִּגְשׁוּ עֲבָדָיו וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ אָבִי דְבַר גְּדוֹל הַנְּבִיא דְבַר אֱלֹהִים הֲלוֹא תַעֲשֶׂה וְאָף כִּי אָמַר אֱלֹהִים רַחֵץ וְטָהַר:

נַעֲמָן בְּלִית בְּרִירָה שׁוֹמַע לַעֲצַתְם, בְּאוֹתוֹ רָגַע נַעֲמָן נוֹכַח בַּעֲלִיל בְּנִס נִפְלֵא כִּמ"ש: וַיֵּרַד וַיִּטְבֹּל בְּיַרְדֵּן שְׁבַע פְּעָמִים כְּדַבַּר אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיָּשָׁב בְּשָׂרוֹ כְּבָשָׂר נֶעַר קִטָּן וַיִּטָּהַר.

נַעֲמָן שָׁב אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל נְבִיא ה' אֲלִישַׁע, וּבִיקֵשׁ לְהַעֲנִיק לוֹ מִתְּנוּת, וַיָּשָׁב אֶל אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא וְכָל מַחְנֵהוּ וַיָּבֵא וַיַּעֲמֵד לְפָנָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים בְּכָל הָאָרֶץ כִּי אִם בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה קַח נָא בְּרָכָה מֵאֵת עֲבָדֶיךָ:

אך אלישע הנביא מסרב לקבל ממנו ויאמר חי יי אשר עמדתני לפניו אם אקח ויפצר בו לקחת וימאן.

באותה שעה היה נעמן בזעזוע נורא מגדלותו של אלישע, כזה איש אלוקים, גם מצליח לרפא וגם לא לוקח כסף, אמרו חז"ל (גיטין נ"ז:): שקיבל נעמן על עצמו להיות גר תושב, הוא תכנן לפרסם בכל ארם שיש אלוקים בישראל, קידוש ה' כל כך גדול תכנן לעשות.

אך לאחר שהלך נעמן לדרכו, הוא רואה את גחזי שרודף אחריו, כמ"ש "וירדף גיחזי אחרי נעמן ויראה נעמן רץ אחריו ויפל מעל המרפבה לקראתו ויאמר השלום" מיד נעצר נעמן ופנה ביראת כבוד לנערו של אלישע, מה רצונך?

ויאמר שלום, אדני שלחני לאמר הנה עתה זה באו אלי שני נערים מהר אפרים מבני הנביאים תנה נא להם כפר כסף ושתי חלפות בגדים:

אמר לו גחזי, אלישע ביקש שתביא כסף, לא בשבילו אלא בשבילם.

ויאמר נעמן הואל קח כפרים ויפרץ בו ויצר כפרים כסף בשני חרטים ושתי חלפות בגדים ויתן אל שני נערי וישאו לפניו:

אמר רש"י "הואל" לשון שבועה שנעמן אמר לגחזי שישבע על כך, ומדוע ביקש שישבע? כיון שאלישע נשבע שלא יקח כסף, ולא יתכן שנשבע לשקר. ואכן גחזי נשבע ולקח את כל מה שהביא לו נעמן.

חזר גחזי לאלישע, שאל אותו אלישע היכן היית? כמ"ש "ויאמר אליו אלישע מאין גחזי? ויאמר לא הלך עבדך אנה ואנה:

הטיח בו אלישע הנביא שקרן, וכי סבור אתה שאינני יודע שנשבעת לשקר?! לכן קילל אותו אלישע שצרעת נעמן תדבק בו ובזרעו. כמ"ש (שם פרק ה כז) וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם ויצא מלפניו מצרע פשגל:

וז"ש (מלכים ב פרק ז ג) וארבעה אנשים היו מצרעים פתח השער זה היה גיחזי ושלשת בניו. (סנהדרין ק"ז:)

מה היה חטאו של גחזי? בגמרא במסכת (ערכין ט"ז.) מבואר שחטא בשבועת שקר, אולם הוסיף הרלב"ג שחטאו היה גדול הרבה יותר שהרי חילל שם שמים, שכן מה יספר נעמן כשיחזור לארם שיש נביא אמת בישראל שריפא אותו על ידי הירדן, אבל יהיה חסר שלב נוסף בקידוש ה', שכן ריפוי כבד לא היה בחינם, הוא שילם לו? יוצא שגחזי חטא בחילול ה'...

וחז"ל: הצביעו על השורש של שני החטאים הללו, חילול ה' ושבועת שווא, והוא חמדת הממון, כי אף על פי שגחזי היה גדול בתורה, אבל היה צר עין וחמדן ממון שאינו שלו.

וכיון שחטא בחמדת הממון, נתבונן ונראה כיצד תיקן את חטאו בכמה וכמה שלבים.

אומר רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל (צדקת הצדיק אות ע"ג) שכאשר אדם חוטא, הקב"ה מזמין לו הודמנות לתקן את חטאו, בדיוק כפי שחטא... וכמאמר חז"ל ביומא (פ"ו): היכי דמי בעל תשובה? אמר רב יהודה: כגון שבאת לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה וניצל הימנה, מחוי רב יהודה: באותה אשה, באותו פרק, באותו מקום, וזאת כדי שיעשה את תשובת המשקל.

בספר מלכים (ב פרק ו) מסופר: שהיה רעב קשה בארץ כמה שנים מחמת המצור שעשה מלך ארם כמ"ש שם ויהי רעב גדול בשמרון והנה צרים עליה עד היות ראש תמור בשמנים כסף ורבע הקב דביונים (צואה של יונים) בתמשה כסף: ויהי מלך ישראל עבר על החמה ואשה צעקה אליו לאמר הושיעה אדני המלך: ויאמר אל יושעף יי מאין אושיעף המן הגרן או מן היקב: ויאמר לה המלך מה לך ותאמר האשה הזאת אמרה אלי תני את בנך ונאכלנו היום ואת בני נאכל מחר: ונבשל את בני ונאכלהו ויאמר אליה ביום האחר תני את בנך ונאכלנו ותחבא את בנה: (פסוקים כ"ו-כ"ט)

המלך רצה להרוג בשל כך את אלישע הנביא. אלישע הנביא אומר למלך (שם פרק ז א) ויאמר אלישע שמעו דבר יי כה אמר יי כעת מחר סאה סלת בשקל וסאתים שערים בשקל בשער שמרון: ויען השליש אשר למלך נשען על ידו את איש האלהים ויאמר הנה יי עשה

אַרְבוֹת בְּשָׁמַיִם הִיְהִיָּה הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הַנְּכֵחַ רָאָה בְּעֵינַיִךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכַל:

רעב כל כך קשה עד שצואת של יונים נמכרת לאכילה, ונשים אוכלות את פרי ביטנן, אומר להם ישעיה, מחר יהיה שפע של תבואה בזיל הזול.

והנה מסופר בנביא (מלכים ב פרק ז ג) וְאַרְבַּעָה אַנְשִׁים הָיוּ מִצְרָעִים פָּתַח הַשָּׁעַר אֵלָיו גַּחְזִי וּשְׁלוּשֵׁת בְּנָיו, שהיו מחוץ למחנה ישראל מחמת הצרעת שהיתה בהם.

ובמחנה ישראל היה רעב כבד במשך שנים רבות כנז"ל, אמרו הארבעה המצורעים אין טעם להיכנס לעיר, שנאמר והרעב בעיר, וגם אין סיבה לשבת כאן ולמות, אלא לכו ונפלה אל מחנה ארם ואם יחיונו נחיה.

באו למחנה ארם, ולא היה איש כי כולם ברחו.

מדוע ברחו כל מחנה ארם? הקב"ה עשה נס גדול, והשמיע אותם קול חיל גדול, וכך כולם ברחו והשאירו אחריהם שלל עצום, ישבו גחזי ובניו ויאכלו וישתו ולקחו כסף וזהב ובגדים, לאחר מכן אמרו, יום בשורה הוא, ואנחנו מחשים? נספר לעם שלנו את הבשורה.

כמו שכתוב בנביא (שם פסוקים ו-ח) וַאֲדַנִּי הַשְּׁמִיעַ אֶת מַחְנֵה אֲרָם קוֹל רֶכֶב קוֹל סוּס קוֹל חֵיל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה שֹׁכֵר עָלֵינוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת מַלְכֵי הַחַתִּים וְאֶת מַלְכֵי מִצְרַיִם לְבּוֹא עָלֵינוּ: וַיִּקְוּמוּ וַיִּנּוּסוּ בַּנֶּשֶׁף וַיַּעֲזְבוּ אֶת אֱהֲלֵיהֶם וְאֶת סוּסֵיהֶם וְאֶת חַמְרֵיהֶם הַמַּחְנֵה כַּאֲשֶׁר הָיָא וַיִּנּוּסוּ אֶל נַפְשָׁם: וַיָּבֹאוּ הַמִּצְרָעִים הָאֵלֶּה עַד קִצֵּה הַמַּחְנֵה וַיָּבֹאוּ אֶל אֶהֱלֵ אֶחָד וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם כֶּסֶף וְזָהָב וּבָגָדִים וַיֵּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ וַיֵּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל אֶהֱלֵ אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם וַיֵּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ:

מיד הלכו להודיע למלך שכל חיילי ארם ברחו ואין מצור. אבל המלך חשש אולי עושים לו מארב כמ"ש פס' (יב) וַיִּקָּם הַמֶּלֶךְ לְיָלֵה וַיֹּאמֶר אֶל עַבְדָּיו אַגִּידָה נָא לָכֶם אֶת אֲשֶׁר עָשׂוּ לָנוּ אֲרָם יָדְעוּ כִּי

רַעֲבִים אֲנַחֲנוּ וַיֵּצְאוּ מִן הַמַּחֲנֶה לְהִתְכַּבֵּה בַשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי יֵצְאוּ מִן הָעִיר וְנִתְפָּשׂוּ חַיִּים וְאֵל הָעִיר נָבֵא:

מיד נשלחו כמה חיילים לבדוק האם אכן ארם עשו להם מארב כמ"ש: וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרָי מַחֲנֶה אָרֶם לֵאמֹר לָכוּ וּרְאוּ: וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד הַיַּרְדֵּן וְהָיָה כָּל הַדֶּרֶךְ מְלֵאָה בְּגָדִים וְכָלִים אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ אָרֶם בַּחפֹּזִם וַיֵּשְׁבוּ הַמְּלָאכִים וַיִּגְדּוּ לַמֶּלֶךְ:

וַיֵּצֵא הָעַם וַיְבִיזוּ אֶת מַחֲנֶה אָרֶם וַיְהִי סָאָה סֵלֶת בְּשֶׁקֶל וְסֵאתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל כְּדָבָר יי': וַיְהִי כְּדָבָר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סֵאתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל וְסָאָה סֵלֶת בְּשֶׁקֶל יִהְיֶה כְּעַתְּ מִחֵר בְּשַׁעַר שְׁמֵרוֹן:

ולמה מספר הנביא את כל זאת? מבאר רבי צדוק הכהן כי זהו תחילת תיקונו של גחזי, הרי הוא חטא בחמדת הממון, שחמד ממון שאינו שלו על כן התחיל את תיקונו בכך, שראה ממון רב, ולא שמר אותו לעצמו אלא החייה והעשיר את בני עמו.

ולאחר מכן מיד מסופר בנביא, שעזר גחזי לאשה אחת, והיא אותה אשה שאלישע החיה את בנה, וסייע לה גיחזי שיחזירו את הנחלה שלה, ובזה שסייע לה שיחזירו את השדה שלה, המשיך את תיקונו על חטא חמדת הממון.

ומוסיף רבי צדוק, שאף על פי שאמרו במסכת סנהדרין (קז:): שלגחזי אין חלק לעולם הבא ובפרט שהלך אלישע עצמו לדמשק להחזירו בתשובה וגחזי סירב, למרות זאת, דורשי רשומות אמרו שלבסוף כן זכה לעולם הבא.

וכיצד בא אל תיקונו הסופי?

בספר מעין השבוע (ויקרא עמ' רל"ט) מביא מעשה נורא שארע בימי האר"י הקדוש.

שני ידידים טובים היו משחר ילדותם, יוסף חביליו ושלמה אלבוחר, שני הידידים שגדלו בעיר צפת, ושהוריהם התגוררו בשכנות, היו קשורים זה בנפשו של זה כדוד ויונתן, והיו מבליים בצוותא בימים ואפילו בלילות הם למדו יחדיו באותו תלמוד תורה, ומשבגרו החליטו

שגם בישיבה דרכם לא תיפרד, ופנו בצוותא ללמוד אצל האלשיך הקדוש.

והנה הגיע פרק האיש מקדש, והכל היו סבורים שבשלב זה כבר תיפרד החבילה, וכל אחד מהצמד יבנה את חייו לעצמו, אולם לא כך היה, משמים סובבו שנישאו בסמיכות, והם צירפו ביחד את מעות הנדוניה שלהם ופתחו בשותפות בית מסחר לאריגים.

ההצלחה האירה פנים לשני השותפים החדשים, ולא רחק היום עד שנעשו לעשירים הגדולים ביותר בעיר צפת.

השנים חלפו, הכל זרם על מי מנוחות, אבל עננה קטנה העיבה בכל זאת על חייהם של השניים, שכן בעוד שלמה אלבוחר חגג כמעט מידי שנה ברית או בר מצוה לילדיו שנולדו בזה אחר זה, הרי שיוסף חביליו נותר חשוך בנים, אומנם שני הידידים היו עשירים אבל רק שלמה אלבוחר עשיר היה גם בילדים, ואילו יוסף חביליו השתתף בכל ליבו בשמחות שחגג שלמה אלבוחר, ואהב את ילדיו של ידידו אהבת נפש כאילו היו ילדיו שלו, אך לילדים משלו לא זכה, כך היו פני הדברים במשך זמן רב.

אולם שנים של צער עשו בסופו של דבר את שלהם, שרה אשתו של יוסף שהתמודדה כל השנים עם ייסורי העקרות, התחילה מתוך כאבה העמוק להתלונן באוזני בעלה, על שלמה שותפו, ומן הצד שכנגד אשתו של שלמה אלבוחר שתמיד היתה חולה במחלת הרדיפה, ומשוכנעת שהכל צרי עין ומקנאים בעושרה, חששה יותר מכל, מאשתו של יוסף חביליו שרה, והקפידה כל העת להחביא את ילדיה מפניה.

וגם היא לא טמנה ידה בצלחת, וניסתה לשכנע את בעלה לפרק את השותפות בינו לבין ידידו.

כך הלך וגבה לו ההר בין השניים, עד שביום בהיר אחד אחרי שנים ארוכות של ידידות יפה, שגשוג פריחה וצמיחה, פירק שלמה אלבוחר את השותפות, וכעוצמת החברות עוצמת הפירוק, ברעמים וברקים ובקול רעש גדול בחשדות על גניבה ועוד ועוד האשמות וסכסוכים מרים.

מכאן והלאה נפרדו דרכיהם של הידידים לשעבר, כל אחד מהם פתח בית אריגים משלו, ומיד חל מפנה חריף.

יוסף חביליו חשוך הבנים הגדיל את הונו והעשיר עוד יותר משהיה קודם לכן, ושלמה אלבוחר לעומתו, ראה כיצד הגלגל מתהפך עליו, הוא הפסיד את כל הונו, ומעושרו האגדי לא נותרה אלא האגדה.

ומעתה החלה הקנאה לפעפעע בלבו של שלמה אלבוחר כארס, הבטלה שנכפתה עליו עקב מצבו הכלכלי הקשה, הותירה בידו זמן פנוי בשפע, והוא ניצל אותו כדי לטפח את הרגשות ההרסניים שגאו בתוכו, ובאותו זמן יוסף חביליו היה כבר לעשיר העיר ומבאי ביתו של האר"י הקדוש, ובכל עת היה שופך את ליבו לפני האר"י, וטוען מה בצע לי בעושרי אם אני חשוב כמת ללא בנים, אך האר"י הקדוש דחה אותו פעם אחר פעם.

והנה באחת הפעמים הבטיח האר"י ליוסף חביליו כעת חיה ולשרה אשתך בן, ואכן כך היה, ותהום כל העיר ליוסף חביליו עשיר העיר נולד בן, לאחר ציפייה של עשרים ושש שנה.

שמונה ימים חלפו, ובהגיע יום הברית, הוזמנו כל בני העיר כמעט לחגוג את סעודת המצוה, בתפקיד הסנדק המיועד כובד כמובן האר"י הקדוש והכל נהרו להשתתף בשמחתו הגדולה של הגביר, הבית התמלא מפה לפה, ובתוך כל ההמולה איש לא שם לב שמישהו נכנס אל המטבח.

ובינתיים המתינו האורחים הרבים לבואו של הסנדק ולעריכת הברית, אולם האר"י הקדוש בושש מלהגיע, הקהל העצום נאלץ לשבת ולהמתין חצי שעה, שעה, שעתיים, אך האר"י טרם נראה באופן.

רק כעבור זמן רב ממש בסמוך לשקיעה, הגיע האר"י סוף סוף.

לתמיהת הנוכחים לשמע איחורו הוא פתח והסביר:

בדרכי הנה רדף אחרי כלב גדול ונבח בקול מתחנן, בכלב הזה הסביר האר"י, התגלגלה נשמתו של גחזי, אשר נותרה אלפי שנים ללא כפרה, ועתה הוא ביקש והתחנן לפני שאערוך לו תיקון.

שאלתי אותו מה הטעם שהתגלגלת בכלב טמא? והשיב לי גחזי, מלבד החטא עם נעמן, חטאתי בעבירה נוספת, שכן אלישע הנביא שלח אותי להחיות את בן השונמית, ואמר לי קח את מקלי ותניח על הילד, אבל בספר מלכים (ב' פ"ד) מבואר, שהנער לא התעורר ומדוע? אלא המשיך גחזי לספר לאר"י הקדוש, רציתי לבדוק את כוחו של המקל, ולכן הנחתי אותו על כלב מת, והכלב אכן קם לתחייה, ומכיון שהשתמשתי כבר בכוחו של המקל על הכלב, לא התעורר בן האשה השונמית לתחייה על ידו.

ואלישע נאלץ ללכת לבית האישה השונמית בעצמו, שם פיו על פה הנער, עין על עין, וגהר עליו, עד שקם לתחייה, וזהו שאמרו חז"ל במסכת סנהדרין (מ"ז.) שאלישע היה תלמידו של אליהו הנביא, ואליהו בירך את אלישע תלמידו, "וַיְהִי נָא פִי שְׁנַיִם בְּרוּחֶךָ אֵלָיו" (מלכים ב' ב' ט'), אליהו הנביא החיה אחד, ואלישע החיה שניים, את בן השונמית ואת נעמן, שמצורע חשוב כמת.

ולכן גחזי שחטא ולא האמין באלישע והחיה כלב במקום את הילד, התגלגל בכלב אלפי שנים.

והאר"י המשיך וסיפר: שאמר לו, שאם ימסור את נפשו עבור הצלת כלל ישראל, זה יהיה תיקונו.

והנה כל אותו הזמן שסיפר האר"י את סיפורו המופלא, עמדו הנשים במטבח ועסקו בבישול, כשידיהן בוחשות במרץ בסירי ענק, לפתע ללא הודעה מוקדמת, התפרץ כלב ענק למטבח, ונכנס הישר לתוך היורה הרותחת, הנשים המבוהלות נמלטו בצווחות בהלה מן המטבח, ותדהמה נפלה על הנוכחים.

הסעודה נפגמה, ולא ניתן היה לאכול מן הסיר.

הגיע האר"י הקדוש והרגיע את כולם, אל בהלה, להיפך הכלב הזה הוא גחזי שבא להציל אתכם, כי במותו בא על תיקונו, שכן הדגים היו מורעלים על ידי שלמה אלבוחר, שרצה להשבית את שמחתו של יוסף חביליו ולא השכיל לדעת שלכל אדם יש את פרנסתו שלו, ולכל שיערה יש את הנימה שלה.

ובא גחזי שחטא גם הוא באותו העוון, אלא שבמשך אלפי שנים השכיל לתקן את תאות הממון החמורה כל כך, והציל את נפשותיכם.

תאווה ללא גבול

האור החיים הק' בפרשת ואתחנן (פרק ו' פסוק ו') מבאר שהענין של "אֶהָב כֶּסֶף לֹא יִשְׁבַע כֶּסֶף" (קהלת ה' ט') הוא משום ששונה תאוות הממון משאר תאוות, למשל מי שיש לו תאוה לאיזה מאכל, הנה כשאכלו, פקעה תאוותו ואין לו חשק כלל למאכל שלפני רגעים ספורים היה מתאוה אליו ביותר, משא"כ בתאוות הממון, שלא רק אחר זמן מה חוזרת התאוה אליו, אלא אפילו באותה שעה שמקבל סכום כסף, ואפילו סכום גדול, באותו רגע ממש כבר מתאוה לעוד כסף, באופן שאין לו שביעה כלל אפילו לרגע עכת"ד.

ועל פי זה ביארו את מה שאמרו חז"ל (בבא קמא צ"ז:): איזהו מטבע של אברהם אבינו? זקן וזקנה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחד.

והענין בזה, הנה כל תאוותיו הגשמיות של האדם כאשר מזקין בטלות ועוברות, או עכ"פ נחלשות, חוץ מתאוות הממון שנשארת אצל האדם כל ימי חייו, וזהו שאמרו: מצידו האחד של המטבע בחור ובתולה, ומצידו השני זקן וזקנה, לומר לך, שלא רק בעת שהאדם צעיר חומד הוא לממון, אלא גם לעת זקנה, תאב הוא למטבע.

על הפסוק וְאֶהְבֶּתְּ אֶת יי' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ: (דברים ו' ה') במשנה ברכות פרק ט' (נ"ד.) דרשו חז"ל בכל מאדך בכל ממונך, שואל בעל התורה תמימה רבי ברוך עפשטיין זצ"ל בספרו תוספת ברכה (ואתחנן עמ' 46) לא נתבאר איך יתייחס הלשון מאודך לממונך?

ויתכן לומר משום דלכל דבר שבעולם יש גבול וקץ, וכמו שכתוב "לְכֹל תִּכְלֶה רְאִיתִי קֶץ רְחֻבָהּ מִצְוֹתֶיךָ מְאֹד" (תהלים קי"ט צ"ו) והגבול יבא אם באיכות וכמות, או ברוב שנים כמו מי שאוכל ושותה ושבע הוא אינו תאב עוד למאכל ומשתה, וכן שארי תאוות יתבטלו לעת זקנה, לבד מתאוות הממון שאין לה קץ וגבול, כמו שאמרו מי שיש לו מנה מבקש מאתים.

וגם ברוב שנים, לא תתבטל תאוה זו, וכמו שאמרו: אין אדם מת וחצי תאותו בידו, והיא תאות הממון כמבואר, והלשון 'מאוד' מורה על רבוי שאין לו קץ וגבול, וכמש"כ רש"י בתהלים שם "לכל תכלה" – לכל סיום דבר יש קץ גבול, אבל מצותיך אין קץ וגבול לתכליתם.

ולכן כשאמר כאן "בכל מאדך" מכוין למה שהוא אצלך בתאוה עד בלא שיעור וערך, שזה כלול בלשון מאוד, וזה תאות הממון כמבואר.

*

מסופר בנביא (יהושע ז) לאחר שיהושע כבש את יריחו הטיל חרם על כל רכושה שאף אחד מבני ישראל לא יקח מהשלל, ואכן עם ישראל לא מעל בחרם, חוץ מעכן כמ"ש "ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי ליי' אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי: וארא בשלל אדרת שנער אחת טובה ומאתים שקלים פסף ולשון זהב אחד חמשים שקלים משקלו ואחמדם ואקחם והנם טמונים בארץ בתוך האהלי והכסף תחתיה: (שם כ-כ"א)

איתא במדרש (במדבר רבה כ"ג ו' ובתנחומא מסעי ה') ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד לה' אלהי ישראל. אמר לו עכן בשביל דבר זה שאתה אומר אני מת, כיון שראה עכן כף, אמר בלבו עכשו אני נלכד בגורל, איני מאמין ונחשב כזבן לפני יהושע, באותה שעה אמר לו עכן למה תפיל גורלות ביני ובין בני ביתי, אני אפיל הגורל בינך ובין פינתס, אם לא יעלה הגורל על שניכם אף אני מאמין.

באותה שעה אמר יהושע: בני שים נא כבוד לה' אלהי ישראל תן לו תודה והגד נא לי מה עשית אל תכחד ממני, אמר ליהושע אף אתה הגד נא לי מה עשית.

מיד נפל מחלקת בישראל ועמדו שבת יהודה במריבה והרגו מישראל פתות פתות, כיון שראה עכן כף, אמר בלבו כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קים עולם מלא, ואני על ידי נהרגו כמה אנשים מישראל, אני חוטא ומחטיא, מוטב אני אודה לפני הקדוש ברוך הוא ולפני יהושע ואל תבוא תקלה על ידי.

מָה עָשָׂה עֵכָן עָמַד וְהַשְׁמִיעַ קוֹלוֹ לְכָל הַקְּהָל, וְהִסּוּ כָּל הַקְּהָל לְפָנָיו, וְאָמַר לַיהוֹשֻׁעַ (יהושע ז, כ): אָמְנָה אֲנִכִי חֲטָאתִי לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכִזְזֹת וְכִזְזֹת עָשִׂיתִי לֹא זֹאת בְּלִבִּי אֲלָא כְּכַר מַעֲלָתִי בְּאַחֲרוֹת, אָמַר לוֹ יְהוֹשֻׁעַ: וְאֲנִי כִּף הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁהִדְבַּר תְּלוּי בִּי אֲלָא הִגַּד נָא וְאֵל תִּכְחַד מִמֶּנִּי.

אָמַר לוֹ (יהושע ז, כא): וְאָרָא בְּשַׁלְּל. אָמַר הַסֵּתֶכְלֵתִי מִה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה (דברים כ, יד): וְאֶכְלֵת אֶת שַׁלְּל אִיבִיךָ, (יהושע ז, כא): אֲדַרְתַּ שְׁנַעַר אַחַת טוֹבָה וּמֵאֲתִים שְׁקָלִים כֶּסֶף וּלְשׁוֹן זָהָב אֶחָד חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים מִשְׁקָלוֹ וְאַחֲמַדָּם וְאַקְחָם.

וְאֵל תֵּאמַר שְׁאֲנִי עָנִי וְהָיִיתִי צָרִיךְ, שְׁאִין בְּשֶׁבֶט עֲשִׂיר מִמֶּנִּי, מִיָּד (יהושע ז, כב): וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ מַלְאָכִים וַיִּרְצוּ הָאֱהָלָה וְהִנֵּה טְמוּנָה בְּאֶהְלוֹ וְהַכֶּסֶף [טְמוּן] תַּחְתֵּיהָ.

וביאר הכלי יקר שם בשם חז"ל וז"ל: וערבו עלי דברי תורה מדברי סופרים – גזירתך שגזרת אתה, ואחמדם – לא מפני שהיה לי צורך שאני עני, להיפוך אין עשיר בשבטי ממנו, אלא חמדתי חמדה לשם חמדה, לא מפני שהייתי דחוק לכסף, אלא אוהב כסף לא ישבע כסף.

כן יתכן שמדה זו גרמה לו שאחרי עיון בתורה מצא מקרא מפורש המסייעו.

ראה לכמה עבודה כל אחד זקוק לנקות את עצמו במדה זו, שאם חמדת הממון בלבו אין עינו רואה בתורה רק מה שלבו חפץ [ותמיד לשם שמים]. (המאור שבתורה צו)

אֵיתָא בַּאֲבוֹת (ו ט) אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן קִסְמָא, פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ וּפָגַע בִּי אָדָם אֶחָד, וְנָתַן לִי שְׁלוֹם, וְהִחֲזַרְתִּי לוֹ שְׁלוֹם. אָמַר לִי, רַבִּי, מֵאִיזָה מְקוֹם אַתָּה. אָמַרְתִּי לוֹ, מֵעִיר גְּדוּלָה שֶׁל חֲכָמִים וְשֶׁל סוֹפְרִים אֲנִי. אָמַר לִי, רַבִּי, רְצוּנְךָ שֶׁתְּדוּר עִמָּנוּ בְּמִקוֹמָנוּ, וְאֲנִי אֶתֵּן לְךָ אֶלֶף אֲלָפִים דִּינָרֵי זָהָב וְאַבְנֵים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת. אָמַרְתִּי לוֹ, בְּנִי, אִם אַתָּה נוֹתֵן לִי כָּל כֶּסֶף וְזָהָב וְאַבְנֵים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, אֲנִי דָר אֲלָא בְּמִקוֹם תּוֹרָה. וכו'.

הבה נצייר לעצמנו, דמותו הרוחני של אדם זה, נדמה לנו שהוא אוהב תורה ואין עינו צרה בת"ח מוכן הוא לפזר ממונו עבורם, לתת לו אבנים טובות ומרגליות כדי שיבא לגור עמו במקומו.

לכאורה לפנינו, אדם מוקיר תורה, ומוקיר רבנו, ראוי להבין א"כ למה אינו לוקח כל טוב שבידו, לבוא לגור במקום של חכמים וסופרים, למה לו להביא חכם אחד, ילך הוא למקום שיש חכמים הרבה?

התשובה היא, כי אמנם חובב תורה הוא, אבל חביב עליו ממונו יותר, רוצה הוא להשאר במקומו, על מנת להרבות כספו ורכושו.

כמו כן יש להקשות מנין לרבי יוסי בן קיסמא שאין זה מקום תורה?

אמר על כך בעל ה'כלי חמדה' אלא כאשר ראה רבי יוסי בן קיסמא איך איש שיחו מבני המקום מדבר על כסף ובשקיקה, הבין שאין זה מקום תורה, כי במקום תורה אין מדברים על כסף ברעבתנות.

*

ידוע הקושיא המפורסמת על בלעם, שאמר: "אם יתן לי בָּלֶק מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכֵל לְעֵבֵר אֶת פִּי יי' אֱלֹהֵי לְעֲשׂוֹת קִטְנָה או גְדוֹלָה: (במדבר כ"ב י"ח) אומר רש"י: למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים. אמר, ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו, שהרי צריך לשכור חיילות רבות, ספק נוצח ספק אינו נוצח, ואני ודאי נוצח:

חז"ל ראו בדברי בלעם הללו, חמדת ממון ומדוע? כי כך היתה כוונתו באומרו אם יתן לי בלק וגו'" ולכאורה הרי גם רבי יוסי בן קסמא אמר זאת?

כתבו בספרים, שההבדל הוא, שרבי יוסי בן קסמא אמר זאת לגבי אנשי העולם. כלומר גם אם תתן לי אלף אלפים דינרי זהב החשובים לעולם, ואצל בני העולם הלא ירוצו אחריהם כסוסים, אני איני דר אלא במקום תורה, שכן לגבי, חשיבות לדור במקום תורה שקולה יותר מהכל, א"כ אדרבא יש כאן סילוק חמדת הממון במלואו.

משא"כ אצל בלק, אמר "לא אוכל" מחוסר ברירה אהיה נאלץ לוותר על מה שאני כ"כ אוהב, מלא בית כסף וזהב, מאחר שאנוס אני שלא לעבור את פי ה'...

זה היה באחד מימי שנת תר"ס, נציג רשמי של ממלכת אנגליה בארץ ישראל שנשלטה באותם ימים על ידי הטורקים התייצב בפתח ביתו של ר' בן ציון חזן בירושלים, והגיש לו תעודת אזרחות אנגלית.

מאותו יום נהגו בו ערביי העיר זהירות יתרה מחשש להסתבך עם נתין אנגלי, מה גרם לנציג אנגליה הגדולה להעניק תעודת אזרחות לתושב הרובע היהודי? ומה הסתתר מאחורי מחווה בלתי שגרתית זו?

ובכן מעשה שהיה כך היה...

חודשים אחדים קודם לכן, עלה בליבו של הנגיד היהודי הספרדי 'יוסף שלום' להקים בית חולים יהודי בירושלים שבין החומות.

התברר לו כי לא דיי בשני בתי החולים הקיימים כבר 'משגב לדך' 'וביקור חולים' איש מצליח ורב פעלים היה 'יוסף שלום' מוצאו מבגדד, מושבו באותה עת היה בכלכותה שבהודו, ומצודתו הייתה פרוסה על ענף הטקסטיל במדינות רבות בעולם.

קודם מימוש הרעיון פנה הנגיד למורו ורבו רבי יוסף חיים בעל ה'בן איש חי' תשובת הרב הפתיעה את הנגיד, לרפואת הגוף יהיו אחרים שידאגו, אך לרפואת הנפש איני רואה רבים הדואגים, עצתי אפוא היא, כי תקים בכספך בית מדרש גדול לחכמים סמוך ככל האפשר לשריד בית תפארתנו...

הנגיד הגדול לא הרהר לרגע אחר הוראת רבו, מכיון שכאמור ישב בהודו ועסקיו היו מסועפים מינה הנגיד כנאמנו לביצוע המשימה את אחד מתלמידיו המסורים של ה'בן איש חי' ר' בן ציון חזן, זה שימש חזן בית הכנסת האיסטנבולי

בירושלים שבין החומות, תלמיד חכם היה, ממולח ואיש סוד שהצטיין בהכרת מזגם ודרך התנהלותם של שכניו הערבים.

ומשך החל ר' בן ציון לתור אחר מקום מתאים להקמת הישיבה, חיפש ומצא גבעה נישאה מול הכותל המערבי.

רבו ה'בן איש חי' סמך את ידיו על ההצעה, ונתן לתלמידו את ברכת הדרך לביצוע התכנית.

הדרך להשגת הקרקע לא הייתה פשוטה כלל, זו הייתה בחזקת הוואקף המוסלמי שסירב בכל תוקף למכור מאדמותיו ליהודים.

מצוייד בברכת רבו הגדול, וחדור רצון עז להצליח במשימת הקודש, יצא ר' בן ציון לעבר ביתו של ראש הוואקף.

הרעיון שהגה היה נועז, והביצוע מסוכן.

קודם צאתו הכין סלסילה גדולה ונאה שבתחתיתה מטבעות זהב נוצצים, שלושים אלף לירות זהב, מעל המטבעות פיזר פירות נאים משובבי עין, כך התייצב על מפתן ביתו של ראש הוואקף.

זה הביט בר' בן ציון ובסלסילה שבידיו ובעיניו למודות הניסיון הבין, כי יש בה יותר מאשר סתם פירות, בהבליעו חיוך ערמומי, הזמין את ר' בן ציון להיכנס פנימה.

והשיחה התגלגלה, תאוות הממון של ראש הוואקף גברה על שנאת היהודים שבו, והוא הבטיח לאורחו לעשות כל שביכולתו כדי למכור לו את השטח המבוקש.

לאחר שיצא ר' בן ציון מביתו של ראש הוואקף, בדק האחרון את תכולת הסלסילה וידע כי לא טעה, קופת הוואקף תקבל את שלה אמר בליבו, וגם אני אקבל את שלי.

כעבור כמה ימים כונסה אסיפת ועד דחופה של חברי הוואקף, החברים נדהמו מהודעת התפטרות פתאומית שהנחית עליהם ראש הוואקף הוותיק והמנוסה, למה ומדוע?!!!

נדעקו, איני יכול עוד!!! אמר ראש הוואקף בדאגה מעושה...
הקופה ריקה, ואין עוד בכוחי לשאת בנטל הכבד.

בפנים מכורכמות הקשיבו החברים לדברי ראש הוואקף,
האם אין בידי הוואקף נכסים שאותם אפשר למכור ולהזרים
כסף לקופה הריקה? שאל אחד הנוכחים?

פניו של ראש הוואקף החמיצו למשמע השאלה, יש
אדמות, ולמעשה יש אפילו קונה לאחת הקרקעות, אם כן מה
מעכבך קפצו כמה מהם ביחד? יש רק בעייה אחת השיב להם
ראש הוואקף, הקונה הוא יהודי...

פניהם של החברים קדרו באחת, האספה נמשכה עוד,
כאשר חרב האיום בהתפטרות של ראש הוואקף מקלח מעל
ראשי הנאספים, זה היה הדבר האחרון שרצו בו, כאשר מצב
הקופה ממילא בכי רע.

לבסוף בלית ברירה, וכמי שכפאם שד אישרו את העסקה.

בערמומיותו הצליח ראש הוואקף, להוליך את חבריו אל
ההחלטה שחפץ בה, הוא אף לא גילה להם כי הקרקע
המדוברת שוכנת על הגבעה מול הר הבית, לו ידעו זאת לא
היה סיכוי שיסכימו, כשהתפרסם דבר עיסקה ברבים כבר היה
מאוחר מדי, ניירות הבעלות החתומים כדת וכדין היו עמוק
בכיסיו של ר' בן ציון חזן.

מאותו יום החל ר' בן ציון חזן להיות מאויים, כל אימת
שחלף בשוק הערבי היו הרוכלים מעבירים אצבע על צווארם
רמז על עתידו הצפוי, האיומים על חייו גברו והלכו, עד שנכנס
לתמונה הנגיד ר' יוסף שלום.

הוא ניצל את קשריו הטובים בחלונות הגבוהים של
הממלכה האנגלית ששלטה אז בכלכותא, זו נענתה לבקשתו
והעניקה ליהודי הירושלמי, תעודת אזרחות אנגלית, מאותו יום
פחתו האיומים על ר' בן ציון חזן עד שפסקו כליל. על הגבעה
הנישאה מול הכותל המערבי, הוקמה כעבור זמן הישיבה
הגדולה 'פורת יוסף'

מסופר שבעיירה אחת במזרח אירופה היו רוב התושבים עניים מרודים, אך היה שם גביר אחד שהיה לו גמ"ח של הלוואות בריבית. זה היה נקרא גמ"ח, כי הגביר הזה הרבה לעשות חסד, אבל בעיקר לעצמו.

הלווים לא יכלו לעמוד בתנאי ההלוואה הקשים ובתשלומים הגבוהים, לכן דיברו עם הרב, שינסה לעשות משהו בנידון.

הרב החליט שבדרשה הקרובה הוא ידבר על גנות חמדת הממון, ועל חומרת איסור הלוואה בריבית, וכן עשה.

במשך כל הדרשה הגביר ישב והקשיב בקשב רב לדברי הרב, הרב שמח שהגביר שומע, מפנים, ומהנהן בראשו.

כאשר סיים הרב את דרשתו, ניגש אליו הגביר ואמר לרב כל הכבוד על הדרשה המאלפת, אבל אני חושב שהאנשים לא הפנימו את המסר של גנות הממון, אני בטוח שגם מחר יבואו אלי לווים כרגיל, ויבקשו ממני שאמחל להם חלק מהחוב, או שאוריד להם את הריבית שמגיעה לי ביושר...

משום מה הגביר לא הפנים שהדרשה היתה מיועדת עבורו.

סיפר הרב שך זצ"ל כי הגרי"ז מבריסק זצ"ל לא רצה לנסוע לאמריקה, משום שזוהי ארץ של תאוות ממון, אנשים שם רצים אחרי הכסף אשר עומד בראש מעייניהם והדבר מחלחל ומרעיל את האוירה וחוזר אף לבני התורה, כי האדם מושפע מסביבתו, ואוירתה פוגמת בחיי תורה ובהשקפה של תורה.

וסיפר הרב שך זצ"ל שבדור שעבר כאשר יהודי היה נאלץ לנסוע לאמריקה מדוחק הפרנסה או כדי להימלט מהצבא, היו מלווים אותו בצער ובאבל כמו בלוויה, שהיה זה כלל נקוט שהנוסע לאמריקה זנח את יהדותו ומתמכר לרדיפה אחר ממון. (שמושה של תורה)

מעלת לימוד התורה ביחס לשאר המצוות

אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א): על המשנה "ותלמוד תורה כנגד כולם" כל מצוותיה של תורה, אינן שוות לדבר אחד של תורה". ובאר הגר"א דהיינו למילה אחת של תורה. דהיינו שכל המצוות ביחד לא שוות ללימוד התורה.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג). אין לך מצוה בכל המצוות כולן, שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות כולן.

מעלת לימוד התורה בשבת

כתב המקובל החסיד הרב רחמים שרים זצ"ל תלמידו של גאון המקובלים בירושלים הרב שאול חיים דוויק הכהן זיע"א בספרו שערי דרך החיים (ח"ג סימן קצה) וז"ל ושמענו מפי הרב יוסף חיים (הבן איש חי) שהלומד בשבת עולה י"ז אלף פעמים על החול מפי מגידי אמת עכ"ד.

וכתב בספר שיבת ציון (ח"ב רלג, להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א): א"ל מו"א המקובל רבי סלמן מוצפי זצ"ל שצריך לומר י"ז אלף רבוא כי כך שמע מפי חכמי הקבלה שבירושלים (וזאת עפ"י הכתוב בספר עץ חיים למהרח"ו ובתקוני הזהר ועוד)

ואם כן 17 אלף ריבוא הוא מאה שבעים מליון. לפי זה לימוד תורה של שעה אחת בשבת, שווה כמאה שבעים מליון שעות של חול".

ומה שכתב הבן איש חי (שנה ב בהקדמה לפרשת שמות) ששעה אחת בשבת שווה כאלף שעות בחול, אמר לו אביו זצ"ל שהוא לאו דוקא ובדרך הפלגה כתב כן, (כמו שאומרים 'חמץ אפילו באלף לא בטל', ובאמת שגם ביותר מאלף, אינו בטל).

חוברת זו שהנך אוחז בידך, נקראת בשקיקה על ידי כל שכבות הציבור, ורבים מוסרים מהם דרשות לציבור. ויש ביקוש להגדיל את התפוצה, כי אין הקומץ משיביע את הארי.

בסכום של 100 ₪ ניתן להדפיס כ-40 חוברות והנך שותף בזיכוי הרבים. של מאות שעות של לימוד תורה בשבת קודש, והכל יהיה נזקף לזכותך.

להקדשת חוברות

עם הנצחה לעילוי נשמת או לברכה

במחיר עלות ניתן להתקשר 054-8428679